

**Discurs de cloenda
de Jaume Casals,
rector de la UPF,
a l'acte d'inauguració
del curs acadèmic
2014-2015**

30 de setembre del 2014

**Universitat
Pompeu Fabra
*Barcelona***

Bon dia a tothom,

Vull començar agraint la vostra presència avui en aquest acte. En particular, al secretari d'Universitats i Recerca, al regidor, a la presidenta del Consell Social, al secretari general, als anteriors rectors... Han estat uns companys magnífics durant aquest primer curs meu com a rector. Encara que costi trobar els camins per expressar-ho, em sento empès a fer notar el meu agraïment per aquesta companyia en l'espai, però també una de subtil i el·líptica en el temps.

Senyor Prats Monné, prof. Colin Fudge, prof. Josep Maria Martorell, prof. Claudi Alsina, vicerectors i membres del Consell de Direcció, gerent, degans i directors, representants d'altres universitats, benvolguts amics. Voldria que tothom se sentís esmentat (PDI, PAS i estudiants), perquè, mirant enrere, tinc molta sort del tracte rebut de vosaltres durant aquest temps de rectorat.

Mentalment no ha estat un curs fàcil, aquest 2013-2014 que ara desem al calaix. Jo, abans, creia que teníem una universitat molt bona, que érem els millors en el nostre entorn. I m'he hagut d'adonar que això no era prou exacte. M'he passat la resta de l'any mostrant indicadors molt elementals que col·loquen la UPF en uns resultats ponderats que doblen tant en recerca com en docència els de les altres universitats catalanes. No ho dic estarrufat, sinó perplex i, en alguna ocasió, amb ganes d'arronsar-me. En aquesta mateixa perspectiva, també m'he adonat que les altres universitats germanes s'assemblen molt més entre elles del que jo suposava. Això tampoc no ho dic estarrufat i amb ganes de pontificar sobre el que no em pertoca, sinó amb gran respecte i amb una sensació d'afecte i de calidesa envers els meus col·legues rectors del sistema català. Som nosaltres els que no ens assemblem a ells. Diguem que som diferents, fins i tot molt diferents, però no millors. Els millors, en el sentit darwinian dels més adaptats, són els altres; els millors són els qui representen el 93% en volum del sistema català, que, malgrat alguns accidents pressupostaris i algunes decisions discutibles a pilota passada, estan –com dic– bastant ben adaptats al sistema mateix. Ells accepten de més o menys bon grat el sistema de finançament actual que s'ha anat construint, complexíssim, durant anys de degoteig estalacmític. Tothom demana al govern, és clar, que augmenti tant com pugui la caixa general, però no pas que la distribueixi d'una altra manera i que tingui més en compte els resultats. En això, repeteixo, els millors són ells (no estic festejant amb cap mena d'ironia, enteneu-me bé, si us plau). Alguna altra universitat de vegades comparteix la teoria. Però som nosaltres, el 7% restant, els qui som disruptius i diferents, els qui vivim el risc enorme i poc perceptible alhora d'un veritable problema estructural: ni de bon tros els millors, doncs.

El govern actual de la Generalitat ens entén, als de la UPF, més del que ningú mai ens ha entès. M'atreviria a dir que comparteix del tot l'esperit tràgic d'arrel europea que ens empeny a lluitar per destacar i per servir en el grau més alt possible, amb independència de cap recompensa material. No he fet els agraïments inicials amb cap instint retòric, ho podeu tenir per segur. El govern ens entén i ens donarà opcions de futur. La UPF és petita i jo tampoc no capgiraria bruscament el meu món en una època tan magra en recursos per a la innovació. Entenc que cal més preparació dels moviments generals i que una gran i molt evident necessitat d'innovació no se satisfà sense paciència. En tenim i, com ja he dit, els responsables del govern la mereixen tota.

Afegeixo en aquest punt més aclariments, per fugir dels meus fantasmes i per assegurar una proximitat suficient en el sentit del que vull dir avui. Mai no em planyo. Només us explico les formes de l'ombra de la nostra universitat.

Aquest és el diagnòstic que he provat de difondre internament durant els últims mesos. “Més dura serà la caiguda”, “The harder they fall”, he repetit (i me n'excuso), tot recordant una novel·la i una pel·lícula d'un altre temps. Miro impressionat l'altura formidable dels diagrames de barres que mostren la nostra diferència. I la meva recepta, com ja sabeu amb escreix, ha estat creure que el camí emprès per la UPF d'ençà de la seva fundació és un camí sense retorn i que, per tant, l'única sortida no passa per abaixar el precipici, sinó per realçar encara més la nostra diferència i ser encara més diferents. Provocar alguna ruptura en el model universitari (una mica espanyolitzant, ja em perdonareu) de la majoria, mirar d'infectar les línies dures de l'entorn normatiu, de costums i de creences que amenaça el desenvolupament natural del nostre caràcter, treballar tan durament com calgui per esdevenir allò que en certa manera ja som i, donat que els estímuls per perseverar en l'ambició de fer una universitat entre les millors d'Europa costa tant de veure'ls al voltant del nostre nínxol acadèmic, intentar convertir-nos nosaltres mateixos en estímuls per al govern i per a la societat civil catalana. Nosaltres ens sentim al mig del món, però no conec cap universitat que no intenti basar-se en la proximitat i en la sostenibilitat d'un entorn.

I les propostes ja estan a la vista de tots, bastant clares, bastant netes: dissenyar i posar a prova un model de docència original, individualitzador, integrador dels àmbits científics i allunyat dels sistemes de calaixos a què estem acostumats; encetar un procés d'autoconeixement mitjançant una avaluació periòdica de la nostra recerca; reorganitzar les unitats de la universitat per simplificar-la, alleugerir els processos i augmentar el pes institucional dels àmbits acadèmics; i un conjunt de mesures “microbianes” que, com deia fa un moment, infectin les fronteres que ens costa més de travessar, inflamin l'espai de la innovació i la transferència, canviïn la mentalitat amb què el desenvolupament una mica inert d'algunes normes i d'algunes pràctiques ha fossilitzat i compartimentat els estudis universitaris i ens facin una universitat més transparent per als que ens miren des de fora, que són tota la societat. Des de fora de les nostres parets molt sovint no se'ns entén i se'ns censura amb certa raó; en canvi, se'ns necessita més que l'aigua per progressar en coneixement, en saber, en benestar i en llibertat.

Aquestes propostes són, com deia, clares i franques. Estem ara en plena difusió interna i externa dels detalls i dels mètodes. Però voldria subratllar que tenen totes elles una característica funcional doble; comporten, per dir-ho amb els termes de la filosofia moderna clàssica, una mena de paral·lelisme psicofísic. Vull dir que el desenvolupament material de cadascuna ha d'anar acompanyat, com si es tractés de la segona cara de la mateixa cosa, d'una representació diàfana, d'una visibilitat absoluta. Farem les coses per millorar, per diferenciar-nos encara més, i perquè això es percebi d'una manera inequívoca des de les institucions i la societat civil. Aquest procés ja ha començat i aquest curs que ara inaugurarem és el curs en què s'ha de fer del tot efectiu i visible. Per això compto amb tots vosaltres. Crec que no m'equivoco de comptar-hi i, per això mateix, sé que serà difícil, però també sé que ho farem molt bé.

He insistit en els diversos auditoris en què m'he pogut expressar durant aquest any que la universitat ha de fer la seva feina, i que, encara que no pugui ignorar ni el seu entorn immediat ni res que s'esdevingui al món en general, la universitat no pot assumir tot allò

que no li correspon. La manera que té la ciència de contribuir a la justícia, per exemple, és una via molt més indirecta que la dels parlaments democràtics. Però com millor pot efectivament contribuir-hi és sent el que és i fent el que li pertoca. Vull dir que podríem donar una part vital del nostre pressupost a institucions exemplars com, per exemple, Càritas, o el Banc dels Aliments, o els diversos projectes de cooperació internacional; perquè és infinitament més urgent que un nen mengi que no pas que una universitat millori un laboratori. Ara bé, jo no tancaria les universitats en favor d'organitzacions més implicades en la justícia. Acumulo entre els meus defectes voluntaris ser un impenitent optimista convençut del sentit de l'intel·lectualisme socràtic, que creu que, fent bé la seva feina, una universitat produeix moltíssima justícia i, al llarg del temps, estalvia moltíssims sofriments.

Dic això, que la universitat s'ha d'ocupar de ser simplement una universitat, per rebregar-me ara, per acabar, en certes contradiccions, sense faltar, però, a la veritat. "Em contradic a l'aventura, però la veritat no la contradic gens", diu Montaigne als seus *Assaigs*. I és que em semblaria un exercici de cinisme no fer referència avui, en aquesta data, en plena transformació de Catalunya, quan, parlant de la irreversibilitat de caràcter de la UPF, hom evoca irremissiblement una altra irreversibilitat clamorosa, passi el que passi ara, en aquest moment concret: la sortida dels catalans de la vida políticament minoritzada que fins avui hem conegut; em semblaria un exercici de cinisme, dic, ignorar el moment i l'època i no fer notar a qui representa entre nosaltres el govern de la Generalitat de Catalunya que el suport d'aquesta universitat va ben segur molt més enllà de la simple i digna projecció científica internacional que la UPF està ja en condicions de fer del nostre país.

No em posaré a comentar el quadre de Jaume Muxart. Trobo que tenim una sort extraordinària amb la col·lecció iniciada pel rector Argullol. Potser sabeu que el delegat de Cultura, el prof. Javier Aparicio, i la Gerència estan buscant una manera de treure'n més partit en interès de tota la comunitat universitària. Però, ara, estic segur que ell, el pintor, amb la seva més que evident generositat plàstica i personal a utilitzar les sensacions visuals que provoca, il·lustra la irreversibilitat acadèmica i política del temps nostre que acabo d'evocar i que potser acabarem pensant com una nova època.

Declaro inaugurat el curs 2014-2015 a la UPF.

